

Some variables predicting five factor personality of adolescents

Ergenlerin beş faktör kişilik özelliğini yordayan bazı değişkenler

Mehmet Bilgin¹

Abstract

In this study, variables predicting the five-factor personality traits of adolescents were examined. These variables are cognitive flexibility, social self-efficacy, and cognitive errors. Research on middle and high school students from 7th.8th.9th.10th.11th.and 12th grades, a total of 441 students, participated to the study. In the study, the Five Factor Personality Inventory, Social Self Efficacy Scale, Cognitive Flexibility Scale and Cognitive Errors Questionnaire were used. The findings of the study show that significant predicted variables for five personality traits are cognitive flexibility, social self-efficacy and cognitive errors. As a result, positive relationship between social self-efficacy and extraversion, agreeableness, and openness to experiences personality traits were emerged. It was determined that there was a positive relationship between self-control personality traits and cognitive flexibility, and a negative relationship cognitive flexibility with neuroticism. However, results showed that over-generalization error was commonly used by people who had self-control and neuroticism personality traits. Self-control and agreeableness of the personality traits were used at the same time personalization errors. It is determined that only individuals with agreeableness trait seemed to made error of selective abstraction. Overall, It is seen that people who are cognitive flexibility are extraversion, agreeableness, self-control and openness to experiences personality traits.

Özet

Bu çalışmada, ergenlerin beş faktör kişilik özelliklerini yordayan değişkenler incelenmeye çalışılmıştır. Bu değişkenler bilişsel esneklik, sosyal yetkinlik ve bilişsel hatalardır. Araştırmaya 7.8.9.10.11.ve 12 sınıf öğrencileri olmak üzere toplam 441 öğrenci katılmıştır. Araştırmada beş faktör kişilik envanteri, bilişsel esneklik ölçeği, bilişsel hatalar ölçeği ve sosyal yetkinlik beklentisi ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgular, beş faktör kişilik özelliklerine anlamlı olarak etki eden değişkenlerin, bilişsel esneklik, bilişsel hatalar ve sosyal yetkinlik beklentisi olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, dışadönüklük, yumuşakbaşlılık, ve gelişime açıklık kişilik özellikleri ile sosyal yetkinlik arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir. Bilişsel esneklik ile özdenetim kişilik özelliği arasında pozitif, nevrozizm ile negatif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte aşırı genelleme hatasının özdenetim ve nevrozizm kişilik özelliklerine sahip kişiler tarafından daha çok kullanıldığı, özdenetim kişilik özelliğine sahip kişilerin ve yumuşakbaşlılık kişilik özelliğine sahip kişilerin aynı zamanda kişiselleştirme hatalarını da kullandıkları saptanmıştır. Sadece yumuşakbaşlılık kişilik özelliğine sahip bireylerin seçici soyutlama hatasını yaptıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ergen; Beş Kişilik; Bilişsel Esneklik; Bilişsel Hata; Sosyal Yetkinlik.

¹ Assoc. Prof. Dr., Çukurova University, Faculty of Education, Division of Guidance and Psychological Counseling, mbilgin@edu.tr

Key words: Adolesents; Five Factor Personality; Cognitive Error; Cognitive Flexibility; Social Self-Efficacy.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

GİRİŞ

İnsanın temel bazı kişilik özelliklerinin oluşmasında çevrenin özellikle ailenin pay sahibi olduğu vurgulanmaktadır (Carver, Johnson, McCullough, Forster ve Joormann, 2014). Ebeveyn tutumları ve ergen davranışları üzerinde yapılmış bazı araştırmalarda (De Wolf ve Van Ijzendoorn, 1997; Bretherton, Golby ve Cho, 1997), ergenle ebeveyn arasında ilişkinin olumlu yönde artmasıyla, ergenin daha özerk ve aile dışında ilişki kurmada daha cesaretli olduğu görülmektedir. Ergeni desteklemeyen aile tutumları, uyum yapabilmeyi olumsuz yönde etkilemektedir (Stevenson-Hinde ve Shouldice, 1995; Steinberg, Darling, Fletcher, Brown ve Dornbusch, 1995; Isabella, 1993).

Son yıllarda araştırmalarda, sosyal bilişsel teori ve kişilik teorilerinin birlikte yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Kişilik teorileri, kişiliği, bireyin yapabileceği veya ulaşabileceği potansiyellerini açığa çıkarmasına yardımcı olacak ve temel eğilimlerini yansıtan duygu, davranış ve düşüncelerinin organizasyonu olarak kabul etmektedirler (McCrae ve Costa, 2008). Kişilik özellikleri, kişinin uyarıcılar karşısında ortaya koyacağı eylem ve süregelen potansiyel yatkınlıklardır (Caprara, Vecchione, Barbaranelli ve Alessandri, 2013).

Kişilik teorilerinden biri de son yıllarda ön plana çıkan beş faktörlü kişilik teorisidir. Büyük beşli olarak adlandırılan beş faktörlü kişilik teorisinin, en geniş kişilik özellikleri olarak sınıflandırdığı dışa dönüklük, yumuşak başlılık/geçimlilik, özdenetim/sorumluluk, duygusal tutarsızlık ve gelişime açıklık özellikleri üzerinde büyük bir fikir birliği bulunmaktadır (John, Naumann ve Soto, 2008).

Beş faktör kişilik modeli, dışadönüklük (Extroversion), yumuşak başlılık (agreeableness), öz-denetim (Conscientiousness), duygusal tutarsızlık (emotional stability/Neuroticism) ve gelişime açıklık (Openness to Experience) boyutlarından oluşmaktadır. Dışadönüklük; sosyal, sevecen, arkadaş canlısı, konuşkan, girişken, iddialı ve dış dünyaya açık, baskın ve aktif, neşeli, konuşkan ve sosyal, hırslı olarak tanımlanmaktadır. Yumuşak başlılık; dürüstlük, başkalarını düşünme, cömertlik, kibarlık, hoşgörülülük, fedakarlık, uyumluluk, itaatlilik, merhametlilik, alçak gönüllülüktür. Öz-denetim; azimli, vicdanlı, sorumlu, düzenli, dakik, kurallara bağlı, başarı kazanma güdüsü olan, öz disiplinli, sabırlı, planlı, programlı, dikkatli, temiz, tutumlu, titiz, tedbirli ve çalışkan olma gibi özellikleri içerir. Duygusal tutarsızlık; kaygılı, öfkeli, depresif, dürtüsel, kırılgan, endişeli, sıkılgan, kendine güvensiz ve sınırlı gibi özellikler içermektedir ve nörotik bir yapıya işaret etmektedir (McCrae ve Costa, 1987). Gelişime açıklık, analitik, meraklı, yaratıcı, bağımsız, geleneksel olmayan, kendine özgü, hayal gücü kuvvetli, ilgileri geniş, cesur, değişikliği seven, sanatsal düşünen, doğal, açık fikirli, hareketli, hür düşünceli, kültürlü, estetik bakış açısına sahip ve zeki özelliklerini kapsar (Tatar, Bildik, Saltukoğlu ve Dinçel, 2014).

Beş faktör kişilik teorisi ve bilişsel hatalarla ilgili araştırmalar yapılmıştır. Davies (2006) gerçekdışı (irrasyonel) düşünceler ile duygusal tutarsızlık ve öz-denetim boyutları arasında pozitif, gelişime açıklık arasında ise negatif bir ilişki tespit etmiştir. Ayrıca Sava (2009) duygusal tutarsızlık (Neuritizm) ile yumuşakbaşlılık arasında negatif, işlevsel olmayan şemalar ve irrasyonel inançlar arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Muris (2006) duygusal tutarsızlık ile işlevsel olmayan şemalar arasında pozitif bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır.

Beş kişilik faktörüyle irrasyonel inançlar arasında ilişki olduğunu gösteren araştırmalarda bulunmaktadır (Blau ve Fuller, 2006). Bu araştırma sonuçlarına göre felaketeleştirme hatası azaldıkça bireyin duygusal tutarsızlığı artmaktadır. Felaketeleştirme ile öz-denetim ve dışadönüklük arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır. Sava (2009) kişinin yumuşakbaşlılık puanı düştükçe kişilerarası

ilişkilerinde daha çok çatışma çıktığını belirterek, bunun nedenini kişinin yetkinlik inancının azalmasına bağlamaktadır.

Yetkinlik beklentisi (self-efficacy) Bandura'nın (1986), Sosyal Bilişsel Kuramının temel kavramlarından biridir. Bandura'ya (1986) göre yetkinlik, davranış değişikliğini başlatma ve sürdürmede önemli bir role sahiptir. Bireylerin başarılı davranışlarda bulunabilmesi için, bilgi ve beceri gerekli, fakat yeterli değildir. İnsanlar çoğunlukla ne zaman ne yapmaları gerektiğini bilseler bile, uygun biçimde davranmayabilirler. Çünkü kimlik (identity) algısı, bilgi ve davranış arasında bir köprü işlevi görür. Yetkinlik beklentisi inancı, bireyin bir davranışa yönelimini ve bu davranışın sonucunu etkilemektedir.

Algılanmış yetkinlik beklentisi, kişinin ne kadar yeteneğe sahip olduğunu değil, sahip olduğu yeteneği ile ne yapabileceği inancını tanımlar. Yani, kişinin belirli bir davranışı gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği konusundaki yargısını ifade eder (Bandura, 1997).

Yetkinlik beklentisi bireyin diğerleriyle kurduğu ilişki yoluyla kazanılır. Bireyin yaşamın ilk yıllarında çevresiyle kurduğu ilişkilerde algıladığı düşünceler ve bilgiler ileriki yaşantılarında kişilerarası ilişkilerini etkilemektedir (Di Tomasso, Brannen-Mc Nulty, Ross ve Burges, 2002). Ayrıca, bireyin yaşamının ilk yıllarda edindiği olumlu yaşantıların sonucu oluşan yetkinlik beklentisi algısı ergenlikte ve yetişkinlikteki kişilerarası ilişkileri kolaylaştırıcı bir etki yapmaktadır (Rice, FitzGerald, Whaley ve Gibbs 1995).

Yetkinlik beklentisi genel bir kavramdır ve her bir davranış için ayrı ayrı yetkinlik beklentisinden bahsedilebilir. Örneğin sosyal yetkinlik, akademik yetkinlik vb.gibi. Yetkinlik beklentisi ile sosyal davranışlar arasında ilişki olduğu araştırmalarla da belirtilmektedir (Caprara, Regalia ve Bandura, 2002; Bandura, Barbaranelli, Caprara ve Pastorelli, 1996, 2001; Bandura, Pastorelli, Barbaranelli ve Caprara, 1999).

Sosyal yetkinlik beklentisi, bireyin kişiler arası ilişkilerinde kendini yeterli tepkiler gösterebilecek biri olarak algılaması şeklinde ifade edilmektedir (Bandura, 1977). Connolly'e (1989) göre, sosyal yetkinlik beklentisi; sosyal atılganlık, genel ilişkilerde oluşan performans, bir sosyal grup ya da faaliyete katılma, dostane tavır ve insanlardan yardım alıp verme becerilerini kapsamaktadır. Bilgin'e (1996) göre sosyal yetkinlik beklentisi, bireyin kişilerarası ilişkilerde kendini yeterli tepkiler gösterebilecek birisi olarak algılamasıdır. Gresham'a (1984) göre sosyal yetkinlik beklentisi inancı, insanı sosyal davranışlara güdülemektedir. Sosyal yetkinlik beklentisi inancının gelişmesinde, bireyin yetkin davranışlarda bulunması ve bunun başka insanlar tarafından yetkin davranış olarak belirtilmesi de gereklidir (Bandura 1986).

Bireyin sosyal yetkinlik beklentisi kavramı çocuk- anne baba etkileşimine dayanır ve özellikle anne babanın çocuğun problemlerini kendi başına çözme çabasını desteklemesiyle artar (Corcoran ve Mallinckrodt, 2000). İlk yetkinlik yaşantıları ailede kazanılır, gelişimi ise çocuğun sosyal dünyasının hızla gelişmesine ve akranlarla ilişkisinin artmasına bağlıdır.

İyilik hali ve olumlu kişilerarası ilişkilerin oluşmasında algılanan yetkinlik inancının etkili olduğunu gösteren araştırmalar yapılmıştır (Bandura, Caprara, Barbaranelli, Gerbino ve Pastorelli, 2003; Caprara, Alessandri ve Barbaranelli, 2010; Caprara, Scabini, Barbaranelli, Pastorelli, Regalia ve Bandura, 1999; Caprara, Steca, Cervone ve Artistico, 2003). Özellikle duygusal ve kişilerarası yetkinlik, kişilerarası ilişkilerde yaşanan yumuşakbaşlılık (agreeableness) kişilik özelliğini oluşturmada etkili olmaktadır. Ayrıca yumuşakbaşlılık (agreeableness) empati kurmada da etkili bir kişilik özelliği olarak tespit edilmiştir (Caprara, Alessandri ve Eisenberg, 2012). Yapılan diğer bazı araştırmalarda yetkinlik inancının gelişime açık olma (Openness) kişilik özelliğini öz-denetim üzerinden etkileyerek arttırdığı vurgulanmaktadır (Caprara, Vecchione, Alessandri, Gerbino ve Barbaranelli, 2011).

Beck'e göre (1976) bireyin belirli bir olayla ilgili diğerlerinden farklı düşüncelerinin bulunması doğaldır. Çünkü, birey içinde bulunduğu durumda farklı davranışları seçip uygulayabilme hakkına sahiptir. Birey davranışlarını yapmaya karar vermeden önce, alternatiflerinin (seçeneklerinin) farkına varmalıdır. Belirli bir durumla ilgili seçeneklerinin farkında olan birey en doğru davranışı gören bireye oranla daha fazla düşünüyor demektir. Böylece, birey aynı anda birden çok çözüm

yöntemi üretebilir. Önemli olan en doğru seçeneği görmek değil, seçim yapmadan önce seçenekleri görebilmektir. Bu durum, bilişsel esneklik kavramını gündeme getirmektedir (Martin ve Anderson, 1998). Bilişsel esneklik, bireyin; a) alternatif yolların ve seçeneklerin farkında olması, b) yeni durumlara uyum sağlama da esnek olabilmesi, c) esnek olabildiği durumlarda kendisini yetkin (self-efficacy) hissetmesi olarak tanımlanmaktadır (Martin ve Anderson, 1998; Martin, Anderson ve Thweatt, 1998; Martin ve Rubin, 1995).

Esnek olan birey kişiler arası ilişkilerde kendisini yeterli hisseder. Bilişsel esnek bireyler, atılgan, sorumluluk sahibi, ilgi gösteren ve yaşadıklarını anlamlandırabilen bireylerdir (Martin ve Anderson, 1994, 1996, 1998). Martin ve Anderson'a göre (1998) bilişsel esnek bireyler, farklı durumlardaki iletişimlerde kendilerini güvende hissederler. Bilişsel esneklik kavgacı olmama ve toleranslı olma ile pozitif bir ilişki gösterirken, sözel saldırganlık ile negatif bir ilişki göstermektedir (Martin ve Anderson, 1998). Anne-baba ve çocuk ilişkisinin olumlu olması bireyin arkadaşlarıyla ilişkisine olumlu olarak yansımaktadır (Homel, Burns, ve Goodnow, 1987; Doyle, Markiewiez ve Hardy, 1994; Sharabany, 1994).

Bilişsel esneklik, bireyin esnek olabileceğine dair istekliliği ve davranışlarının sonucunun etkili (olumlu) olabileceğine dair güvenini içerir (Martin ve Anderson, 1998). Bilişsel esnek birey, davranışlarının sonucunun başarılı olacağına inanır. Bu açıdan bakıldığında, bilişsel esneklik ve yetkinlik beklentisi arasında bir ilişki olduğu söylenebilir.

Robin ve Foster (1989) sosyal öğrenme kuramının temel kavramları ile birlikte bilişsel kuramın görüşlerini birlikte ele alarak, anne-baba ve ergen arasındaki ilişkilerde bilişsel faktörlerin etkilerini açıklamaya çalışmışlardır. Onlara göre anne-babalar kendi yaşantılarından öğrendiklerini çocuklarıyla ilişkilerinde kullanmaktadırlar. Robin ve Foster (1989), keyfi yordama, seçici soyutlama, aşırı genelleştirme, küçültme, mutlakiyetçi düşünme gibi çeşitli hataları kullanan anne babaların, bu hataları çocuklarına öğrettiklerini ileri sürmektedirler. Bireyin yaşamın ilk yıllarında çevresiyle kurduğu ilişkilerde algıladığı düşünceler ve bilgiler ileriki yaşantılarında kişilerarası ilişkilerini etkilemektedir (Di Tomasso, vd., 2002).

Vincent-Roehling ve Robin (1986) çatışma içinde olan ergen ve anne-babaların, birbirleriyle ilişkilerinden memnun olan ergen ve anne-babalara göre, pek çok sayıda gerçekçi olmayan inanca daha katı bir şekilde bağlı olacaklarını belirtmektedirler. Rice (1990), ergenin sosyal yeterliliğinde, ailenin önemli bir etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Babanın otoriter ve katı tutumu, ergenin sosyal beceri geliştirmesinde etkili olan bilişsel esnekliğini zayıflatmaktadır (Melby, Conger, Conger ve Lorenz, 1993).

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin beş kişilik özelliğini, bilişsel esneklik, bilişsel hata ve sosyal yetkinlik beklentisinin yordayıp yordamadığını incelemektir. Bu genel amaçla ilgili olarak şu sorulara yanıt aranmıştır;

- Ergenlerin dışadönüklük kişilik özelliğini bilişsel esneklik, bilişsel hatalar ve sosyal yetkinlik ne oranda yordamaktadır?
- Ergenlerin yumuşakbaşlılık kişilik özelliğini bilişsel esneklik, bilişsel hatalar ve sosyal yetkinlik ne oranda yordamaktadır?
- Ergenlerin öz-denetim kişilik özelliğini bilişsel esneklik, bilişsel hatalar ve sosyal yetkinlik ne oranda yordamaktadır?
- Ergenlerin nevrotizizm kişilik özelliğini bilişsel esneklik, bilişsel hatalar ve sosyal yetkinlik ne oranda yordamaktadır?
- Ergenlerin gelişime açıklık kişilik özelliğini bilişsel esneklik, bilişsel hatalar ve sosyal yetkinlik ne oranda yordamaktadır?

YÖNTEM

Araştırma çoklu regresyon analizi modelinde betimsel bir çalışmadır. Bu araştırma modeli, bağımlı değişkenle ilişkili olan iki ya da daha çok bağımsız değişkene (yordayıcı değişkenlere) dayalı olarak bağımlı değişkenin tahmin edilmesine yönelik bir analiz türüdür. Çoklu regresyon analizi,

yordayıcı değişkenler tarafından bağımlı değişkende açıklanan toplam varyansın yorumlanmasına, açıklanan varyansın istatistiksel anlamlılığına, yordayıcı değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlılığına ve yordayıcı değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ilişkinin yönüne ilişkin yorum yapma olanağı verir (Büyüköztürk, 2002).

Katılımcılar

Bu araştırmaya 7 ve 8. sınıf öğrencileri ile lise öğrencileri olmak üzere toplam 441 katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 264'ü kız (%59.9) 177'si erkektir (%40.1). Öğrencilerin sınıf düzeyine göre dağılımına bakıldığında; 53 (%12.0) öğrenci 7. sınıf; 74 (%16.8) öğrenci 8. sınıf; 100 (%22.7) öğrenci 9. sınıf; 78 (%17.7) öğrenci 10. sınıf; 70 (%15.9) öğrenci 11. sınıf; 66 (%15.0) öğrenci 12. sınıfta bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya başlarken katılımcıların gönüllülüğünü oluşturmak için araştırmaya katılmak isteyen öğrencilere bir duyuru yapılmıştır.. Bunun üzerine ölçekler, öğrencilerin ders saatlerinde araştırmacı tarafından gerekli açıklamalarda bulunularak, iki haftada üç ayrı ders saatinde uygulanmıştır. Her hafta için ölçekler yaklaşık 20 dakikalık sürede yanıtlanmıştır. Ayrıca isteyen öğrencilere daha sonra ölçek sonuçlarının verilebileceği ifade edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amaçları doğrultusunda araştırmaya öncelikle, değişkenlerin betimsel istatistik değerleri, daha sonra da araştırmaya dahil edilen değişkenler arasındaki ilişkiler korelasyon matrisi incelenerek hesaplanmıştır. Araştırmanın amacını oluşturan ergenlerin beş faktör kişilik özelliğini yordayan değişkenleri bulmak için standart regresyon analizi kullanılmıştır. Standart regresyon analizinde, bağımlı değişkendeki açıklanan varyansa anlamlı bir katkısı olup olmamasına bakmaksızın tüm değişkenler işleme alınır. Burada tüm yordayıcı değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki ortak etkilerinin incelenmesi temeldir (Büyüköztürk, 2002). Bu amaçla standart regresyon analizi yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bilişsel Esneklik Ölçeği (BEÖ): Araştırmada kullanılan Bilişsel Esneklik Ölçeği Bilgin (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri sıfat çiftlerinden oluşmaktadır (Örneğin, “ Yaparım, Yapamam, “Başarıyım, Başarısızım”) gibi. Yanıtlayıcı hangi sığfata kendisini daha yakın hissediyorsa, o sığfata yakın seçeneklerden birini işaretlemektedir. Ölçekten elde edilen puanlar 21-105 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanlar artması, bireyin bilişsel esnekliğe daha çok yaklaştığını göstermektedir. Bilişsel esneklik ölçeği semantik farklılıklar ölçeklerinin yapısına uygun olarak üç faktörlü bir yapıya uygun olarak hazırlanmıştır. Ondokuz maddelik BEÖ'deki üç faktör, toplam varyansın %51.33' nü açıklamaktadır. Ölçeğin diğer geçerlik çalışmasında ise, ölçüt geçerliği Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği kullanılarak yapılmış ve iki ölçek arasındaki korelasyon -.44 olarak saptanmıştır. Ölçek üzerinde yapılan güvenilirlik çalışmalarında, ölçeğin bütünü için bulunan cronbach katsayısının .92, ölçeğin maddelerinin madde-toplam korelasyonlarının ise .49 ile .63 arasında olduğu bulunmuştur. Testin tekrarı yöntemi kullanılarak bulunan korelasyon katsayısının .77, testi yarılama yöntemiyle hesaplanan güvenilirlik katsayısının ise .87 olduğu saptanmıştır.

Sosyal Yetkinlik Beklentisi Ölçeği Ergenlik Formu (SYBÖ-E): Ergenlerin sosyal yetkinlik beklenti düzeylerini ölçmek amacıyla Bilgin (1999) tarafından geliştirilen “Sosyal Yetkinlik Beklentisi Ölçeği Ergenlik Formu (SYBÖ-E)” kullanılmıştır. Ölçek toplam kırk maddeden oluşmakta ve 5'li derecelendirme tipine göre yanıtlanmaktadır. Ölçekten elde edilen toplam puan ranjı 40-200 arasındadır ve bir toplam puan elde edilmektedir. SYBÖ-E'nin benzer ölçütler geçerliği

için, SYBÖ-E ile KKE arasında korelasyon .18 olarak bulunmuştur. Ölçek yapı geçerliği için; faktör analizinden geçirilmiş ve beş faktöre göre elde edilen sonuçlar üzerinde yapılan çalışmalarda kırk maddenin faktör yüklerinin .31 ile .70 arasında değişim gösterdiği saptanmıştır (Bilgin, 1999). Akkapulu (2005) tarafından yapılan çalışmalarda da SYBÖ-E'nin Offer Benlik İmgesi Ölçeği ile .51, Anne-Baba Bağlılık Ölçeği ile .40, Arkadaş Bağlılığı Ölçeği ile .44 korelasyon gösterdiği bulunmuştur. SYBÖ-E'nin testi yarılama yöntemiyle elde edilen güvenilirlik katsayısı .86 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin tamamına ilişkin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa Eşitliği kullanılarak .93 olarak tespit edilmiştir. ölçeğin madde-toplam puan korelasyonları; .43 ile .56 arasında değişen korelasyonlarda tespit edilmiştir (Bilgin, 1999). Akkapulu (2005) yaptığı çalışmada iç tutarlılık katsayısını .82, testi yarılama yöntemiyle elde edilen korelasyonu .90, test tekrar test yöntemiyle .69 olarak güvenilirlik katsayıları bulmuştur. Akkapulu(2005) madde toplam katsayılarını da .23 ile .55 arasında bulmuştur.

Bilişsel Hatalar Ölçeği (BHÖ): Leitenberg, Yost, ve Carroll-Wilson (1986) tarafından geliştirilen bu ölçek aşırı genelleme, bireyselleştirme, felaket düşüncesi ve seçici algılama olmak üzere 4 tip bilişsel hatayı değerlendirmektedir. Ölçekte toplam 24 madde bulunmaktadır. Ölçek çocuk ya da ergenin kendisi tarafından okunarak doldurulur. Beşli likert tipi bir ölçektir. Her bir madde 1-5 arasında puan alır. “Hemen hemen tam benim düşünceme benzer” seçeneği 5 puan, “ben hiç böyle düşünmem” seçeneği 1 puandır. Toplam ölçek puanı 24 ile 120 arasında değişir. Alınan puan ne kadar yüksekse bilişsel çarpıtmaları o kadar yüksek demektir. Ölçeğin Türkiye için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış, psikometrik açıdan tatmin edici olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .87 olarak bulunmuştur. Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliği için depresyon, sürekli anksiyete ve sosyal anksiyete ölçeklerinden alınan puanlarla ölçeğin toplam ve alt ölçek puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir ve aralarında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür (Ayдын, 2010).

Beş Faktör Kişilik Envanteri: Beş Kişilik Modeli'ne dayalı olarak geliştirilmiş kişilik ölçüm aracı, 1 (Hiç Katılmıyorum) ile 5 (Kesinlikle Katılıyorum) arasında beşli Likert olarak yanıtlanan 44 maddeden oluşan bir envanterdir. Envanter, beş temel faktör (gelişime açıklık, öz-denetim/sorumluluk, yumuşak başlılık/geçimlilik, duygusal tutarsızlık, dışa dönüklük) üzerinden puanlanmaktadır. Envanterin İngilizce orijinal formu John, Donahue ve Kentle (1991) tarafından geliştirilmiştir. Envanterin İngilizce formunun alt ölçeklerinin cronbach alfa katsayıları .73 ile .80; İspanyolca versiyonunun .69 ile .77, Amerika Birleşik Devletleri versiyonunun ise .79 ile .88 arasında değişmektedir. Ölçeğin yapı geçerliği üzerinde yapılan çalışmada Amerika Birleşik Devletleri versiyonunda maddelerin faktör yükleri .37 ile .78 İspanyolca versiyonun madde faktör yükleri .29 ile .77 arasında bulunmuştur (Benet-Matinez ve John, 1998). Envanterin Türkçe versiyonu üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Somer, Korkmaz ve Tatar (2011) tarafından yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada ergenlerin beş faktör kişilik özelliğini yordayan değişkenleri saptamak amacıyla standart regresyon analizi yapılmıştır. Öncelikle araştırmaya dahil edilen değişkenlerle ilgili uç değerlerin olup olmadığını belirlemek amacıyla her bir denek için Mahalonobis uzaklık değeri, $p < .001$ ölçüt alınarak hesaplanmış ve uç değere sahip hiçbir denek bulunmadığı saptanmıştır [$X(6) = 12.59$]. Ayrıca örneklem üzerinde “doğrusallık” ve “normallik” varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığını incelemek amacıyla yordayıcı değişkenlerin çarpıklık ve sivrilik değerlerine bakılmış ve hiçbir değişkenin transformasyonuna gerek olmadığı görülmüştür. Son olarak, artık değerler üzerine kurulu grafikler incelenmiş ve standardize edilmiş artık değerler ile standardize edilmiş yordanan değerler için oluşturulan saçılma diyagramının doğrusal bir ilişkiyi tanımladığı, noktaların bir eksen etrafında toplandığı belirlenmiştir. Standardize edilmiş yordanan değerler için oluşturulan histogram ve normal dağılım eğrilerinin de normale yaklaşık bir dağılım gösterdiği söylenebilir.

Değişkenler Arası Korelasyon Bulguları

Regresyon analizine başlamadan önce araştırmaya dahil edilen değişkenlerin aralarında anlamlı ilişkiler olup olmadığına bakmak gerekir. Bu amaçla değişkenler arasındaki ilişkiler korelasyon matrisi incelenerek saptanmıştır. Tablo-1’de değişkenlerin aritmetik ortalama, standart sapma değerleri ile değişkenler arasındaki korelasyon matrisi değerleri yer almaktadır.

Tablo 1: Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Matrisi

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
Dışadönüklük	.24**	.38**	-.13**	-.09*	-.12**	-.14**
Yumuşakbaşlılık	.14**	.20**	-.08	-.12**	-.04	-.05
Özdenetim	.46**	.21**	-.13**	-.16*	-.06**	-.23**
Nevrotizm	-.32**	-.06	.25**	.25**	.18**	.31**
Gelişime Açıklık	.17**	.36**	-.01	-.01	.20	-.05
Bilişsel Esneklik	-	.37**	-.21**	-.17**	-.15**	-.30**
Sosyal Yetkinlik	-	-	-.04	-.01	.05	-.10*
Felaketleştirme	-	-	-	.71**	.70**	.73**
Seçici Soyutlama	-	-	-	-	.65**	.69**
Kişiselleştirme	-	-	-	-	-	.65**
Aşırı Genelleme	-	-	-	-	-	-
X	78.12	130.27	12.02	11.82	12.76	12.80
Ss	11.76	23.63	4.73	4.26	5.00	4.94

X_{dışadönüklük}=26.62 Ss_{dışadönüklük}=5.20; X_{yumuşakbaşlılık}=32.44 Ss_{yumuşakbaşlılık}=5.27; X_{özdenetim}=31.88 Ss_{özdenetim}=5.72; X_{nevrotizm}=24.52 Ss_{nevrotizm}=5.43; X_{gelişime açıklık}=36.28 Ss_{gelişime açıklık}=5.93.

1.Bilişsel Esneklik, 2.Sosyal Yetkinlik, 3.Felaketleştirme, 4.Seçici Soyutlama, 5.Kişiselleştirme, 6.Aşırı Genelleme

*p<.05

**p<.001

Tablo 1 incelendiğinde; ergenin beş faktör kişilik özelliğinden dışadönüklük puanlarının; bilişsel esneklik ile .24, sosyal yetkinlik ile .38, felaketleştirme ile -.13, seçici soyutlama ile -.09, kişiselleştirmeyle -.12, aşırı genelleme ile -.14 düzeyinde ilişki gösterdiği saptanmıştır. yumuşakbaşlılık puanlarının; bilişsel esneklik ile .14, sosyal yetkinlik ile .20, felaketleştirme ile -.08, seçici soyutlama ile -.12, kişiselleştirmeyle -.04, aşırı genelleme ile -.05 düzeyinde ilişki gösterdiği saptanmıştır. Özdenetim puanlarının; bilişsel esneklik ile .46, sosyal yetkinlik ile .21, felaketleştirme ile -.13, seçici soyutlama ile -.16, kişiselleştirmeyle -.06, aşırı genelleme ile -.23 düzeyinde ilişki gösterdiği saptanmıştır. Nevrotizm puanlarının; bilişsel esneklik ile -.32, sosyal yetkinlik ile -.06, felaketleştirme ile .25, seçici soyutlama ile .25, kişiselleştirmeyle .18, aşırı genelleme ile .31 düzeyinde ilişki gösterdiği saptanmıştır. Gelişime açıklık puanlarının; bilişsel esneklik ile .17, sosyal yetkinlik ile .36, felaketleştirme ile -.01, seçici soyutlama ile -.01, kişiselleştirmeyle .20, aşırı genelleme ile -.05 düzeyinde ilişki gösterdiği saptanmıştır.

Regresyon Analizi Bulguları

Bilişsel esneklik, bilişsel hatalar ve sosyal yetkinlik beklentisine göre ergenin beş faktör kişilik özelliğinin yordanmasına ilişkin standart regresyon analizi sonuçları Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2: *Bilişsel Esnekliğin Yordanmasına İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları*

Değişken	B	Standart		t	p	İkili r	Kısmi r
		Hata	Beta				
Dışadönüklük							
Sabit	14.90	2.02		7.37	.00		
Bilişsel esneklik	.04	.02	.09	1.87	.06	.24	.09
SYB	.07	.01	.35	7.49	.00	.38	.33
Felaketleştirme	-.03	.08	-.02	-.37	.70	-.13	-.01
Seçici soyutlama	.01	.08	.01	.21	.83	-.09	.01
Kişiselleştirme	-.12	.06	-.12	-1.83	.06	-.12	-.08
Aşırı genelleme	.01	.07	.01	.10	.91	-.14	.01
Multiple R= .420,		R ² =.18					
Adj R ² =.16,		F _(5,434) =15.45,		p=.000			
Yumuşak başlılık							
Sabit	25.43	2.15		11.79	.00		
Bilişsel esneklik	.03	.02	.08	1.59	.11	.14	.07
SYB	.03	.01	.16	3.36	.00	.20	.15
Felaketleştirme	-.11	.08	-.10	-1.35	.17	-.08	-.06
Seçici soyutlama	-.28	.08	-.23	-3.19	.00	-.01	-.01
Kişiselleştirme	.22	.07	.21	3.08	.00	.04	.14
Aşırı genelleme	.08	.08	.08	1.07	.28	-.05	.05
Multiple R= .297,		R ² =.08					
Adj R ² =.07,		F _(5,434) =6.98,		p=.000			
Öz denetim							
Sabit	16.18	2.14		7.55	.00		
Bilişsel esneklik	.20	.02	.41	8.70	.11	.46	.38
SYB	.01	.01	.04	.92	.00	.21	.04
Felaketleştirme	.04	.08	.04	.56	.17	-.13	.02
Seçici soyutlama	-.13	.08	-.10	-1.57	.00	-.16	-.07
Kişiselleştirme	.16	.07	.14	2.21	.00	-.06	.10
Aşırı genelleme	-.17	.08	-.15	-2.20	.11	-.23	-.10
Multiple R= .488,		R ² =.23					
Adj R ² =.22,		F _(5,434) =22.58,		p=.000			
Nevrotizm							
Sabit	29.01	2.12		13.65	.00		
Bilişsel esneklik	-.13	.02	-.28	-5.69	.00	-.32	-.26
SYB	.01	.01	.06	1.41	.15	-.06	.06
Felaketleştirme	.08	.08	.07	.95	.33	.25	.04
Seçici soyutlama	.11	.08	.09	1.30	.19	.25	.06
Kişiselleştirme	-.09	.07	-.08	-1.31	.19	.18	-.06
Aşırı genelleme	.19	.08	.17	2.43	.01	.31	.11

Multiple R= .411, $R^2 = .17$
 Adj $R^2 = .15$, $F_{(5,434)} = 14.66$, $p = .000$

Gelişime açıklık

Sabit	23.4	2.36		9.93	.00		
Bilişsel esneklik	.01	.02	.03	.70	.04	.17	.03
SYB	.08	.01	.34	7.16	.00	.36	.32
Felaketleştirme	.04	.09	.03	.51	.61	-.01	.02
Seçici soyutlama	-.01	.09	-.01	-.12	.90	-.01	-.01
Kişiselleştirme	.02	.08	.01	.26	.79	.02	.01
Aşırı genelleme	-.05	.08	-.04	-.61	.53	-.05	-.03

Multiple R= .369, $R^2 = .13$
 Adj $R^2 = .12$, $F_{(5,434)} = 11.40$, $p = .000$

Yordayıcı değişkenlerle bağımlı değişken olan beş faktör kişilik değişkeni arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, bilişsel esneklik ile dışadönüklük arasında pozitif bir ilişkinin $r = .24$ olduğu ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = .09$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Sosyal yetkinlik ile dışadönüklük arasında pozitif bir ilişki $r = .38$ bulunmaktadır. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r = .33$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Ergenlerin felaketleştirme bilişsel hatası ile dışadönüklük puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.13$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = -.01$ olmaktadır. Ergenlerin seçici soyutlama bilişsel hatası ile dışadönüklük puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.09$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = .01$ olmaktadır. Ergenlerin kişiselleştirme bilişsel hatası ile dışadönüklük puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.12$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = -.08$ olmaktadır. Ergenlerin aşırı genelleme bilişsel hatası ile dışadönüklük puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.14$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = .01$ olmaktadır.

Bilişsel esneklik ile yumuşakbaşlılık arasında pozitif bir ilişkinin $r = .14$ olduğu ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = .07$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Sosyal yetkinlik ile yumuşakbaşlılık arasında pozitif bir ilişki $r = .20$ bulunmaktadır. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r = .15$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Ergenlerin felaketleştirme bilişsel hatası ile yumuşakbaşlılık puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.08$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = -.06$ olmaktadır. Ergenlerin seçici soyutlama bilişsel hatası ile yumuşakbaşlılık puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.01$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = -.01$ olmaktadır. Ergenlerin kişiselleştirme bilişsel hatası ile yumuşakbaşlılık puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = .04$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = .14$ olmaktadır. Ergenlerin aşırı genelleme bilişsel hatası ile yumuşakbaşlılık puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.05$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = .05$ olmaktadır.

Bilişsel esneklik ile özdenetim arasında pozitif bir ilişkinin $r = .46$ olduğu ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = .38$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Sosyal yetkinlik ile özdenetim arasında pozitif bir ilişki $r = .21$ bulunmaktadır. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r = .04$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Ergenlerin felaketleştirme bilişsel hatası ile özdenetim puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.13$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = .02$ olmaktadır. Ergenlerin seçici soyutlama bilişsel hatası ile özdenetim puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.16$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = -.07$ olmaktadır. Ergenlerin kişiselleştirme bilişsel hatası ile özdenetim puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.06$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = .10$ olmaktadır.

Ergenlerin aşırı genelleme bilişsel hatası ile özdenetim puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.23$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = -.10$ olmaktadır.

Bilişsel esneklik ile nevrotizm arasında negatif bir ilişkinin $r = -.32$ olduğu ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = -.26$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Sosyal yetkinlik ile nevrotizm arasında negatif bir ilişki $r = -.06$ bulunmaktadır. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r = .06$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Ergenlerin felaketleştirme bilişsel hatası ile nevrotizm puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = .25$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = .04$ olmaktadır. Ergenlerin seçici soyutlama bilişsel hatası ile nevrotizm puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = .25$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = .06$ olmaktadır. Ergenlerin kişiselleştirme bilişsel hatası ile nevrotizm puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = .18$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = -.06$ olmaktadır. Ergenlerin aşırı genelleme bilişsel hatası ile nevrotizm puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = .31$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = .11$ olmaktadır.

Bilişsel esneklik ile gelişime açıklık arasında pozitif bir ilişkinin $r = .17$ olduğu ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = .03$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Sosyal yetkinlik ile gelişime açıklık arasında pozitif bir ilişki $r = .36$ bulunmaktadır. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r = .32$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Ergenlerin felaketleştirme bilişsel hatası ile gelişime açıklık puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.01$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = .02$ olmaktadır. Ergenlerin seçici soyutlama bilişsel hatası ile gelişime açıklık puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.01$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = -.01$ olmaktadır. Ergenlerin kişiselleştirme bilişsel hatası ile gelişime açıklık puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = .02$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = .01$ olmaktadır. Ergenlerin aşırı genelleme bilişsel hatası ile gelişime açıklık puanları arasında hesaplanan ikili korelasyon $r = -.05$ diğer değişkenler kontrol edildiğinde, $r = -.03$ olmaktadır.

Bilişsel esneklik, sosyal yetkinlik ile felaketleştirme, seçici soyutlama, kişiselleştirme ve aşırı genelleme bilişsel hataları değişkenleri birlikte ergenin beş kişilik özelliklerinden biri olan dışadönüklük puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir ($R = .42$, $R^2 = .18$, $p < .000$). Adı geçen altı değişken birlikte, dışadönüklük kişilik özelliğindeki toplam varyansın yaklaşık %18'ni açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (Beta) göre, yordayıcı değişkenlerin dışadönüklük kişilik özelliği üzerindeki görece önem sırası; sosyal yetkinlik, kişiselleştirme hatası, bilişsel esneklik, felaketleştirme hatası, seçici soyutlama hatası, aşırı genelleme hatasıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece sosyal yetkinlik beklentisi, değişkeninin dışadönüklük kişilik özelliği üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir.

Bilişsel esneklik, sosyal yetkinlik ile felaketleştirme, seçici soyutlama, kişiselleştirme ve aşırı genelleme bilişsel hataları değişkenleri birlikte ergenin beş kişilik özelliklerinden biri olan yumuşakbaşlılık puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir ($R = .29$, $R^2 = .08$, $p < .000$). Adı geçen altı değişken birlikte, yumuşakbaşlılık kişilik özelliğindeki toplam varyansın yaklaşık %08'ni açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (Beta) göre, yordayıcı değişkenlerin yumuşak başlılık kişilik özelliği üzerindeki görece önem sırası; seçici soyutlama hatası, kişiselleştirme hatası, sosyal yetkinlik, felaketleştirme hatası, bilişsel esneklik ve aşırı genelleme hatasıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece sosyal yetkinlik beklentisi, seçici soyutlama hatası ve kişiselleştirme hatası değişkenlerinin yumuşakbaşlılık kişilik özelliği üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir.

Bilişsel esneklik, sosyal yetkinlik ile felaketleştirme, seçici soyutlama, kişiselleştirme ve aşırı genelleme bilişsel hataları değişkenleri birlikte ergenin beş kişilik özelliklerinden biri olan özdenetim puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir ($R = .48$, $R^2 = .23$, $p < .000$). Adı geçen altı değişken birlikte, özdenetim kişilik özelliğindeki toplam varyansın yaklaşık %23'nü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (Beta) göre, yordayıcı değişkenlerin özdenetim kişilik özelliği üzerindeki görece önem sırası; bilişsel esneklik, aşırı genelleme hatası, kişiselleştirme hatası, seçici soyutlama hatası, sosyal yetkinlik ve felaketleştirme hatasıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına

ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece bilişsel esneklik, aşırı genelleme ve kişiselleştirme hatalarının özdenetim kişilik özelliği üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir.

Bilişsel esneklik, sosyal yetkinlik ile felaketleştirme, seçici soyutlama, kişiselleştirme ve aşırı genelleme bilişsel hataları değişkenleri birlikte ergenin beş kişilik özelliklerinden biri olan nevrotizm puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.41$, $R^2=.17$, $p<.000$). Adı geçen altı değişken birlikte, nevrotizm kişilik özelliğindeki toplam varyansın yaklaşık %17'ni açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (Beta) göre, yordayıcı değişkenlerin nevrotizm kişilik özelliği üzerindeki görece önem sırası; bilişsel esneklik, aşırı genelleme hatası, seçici soyutlama hatası, kişiselleştirme hatası, felaketleştirme hatası ve sosyal yetkinliktir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, bilişsel esneklik ve aşırı genelleme hatasının nevrotizm kişilik özelliği üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir.

Bilişsel esneklik, sosyal yetkinlik ile felaketleştirme, seçici soyutlama, kişiselleştirme ve aşırı genelleme bilişsel hataları değişkenleri birlikte ergenin beş kişilik özelliklerinden biri olan gelişime açıklık puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.37$, $R^2=.14$, $p<.000$). Adı geçen altı değişken birlikte, gelişime açıklık kişilik özelliğindeki toplam varyansın yaklaşık %14'nü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (Beta) göre, yordayıcı değişkenlerin gelişime açıklık kişilik özelliği üzerindeki görece önem sırası; sosyal yetkinlik, aşırı genelleme hatası, bilişsel esneklik, felaketleştirme hatası, kişiselleştirme hatası ve seçici soyutlama hatasıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece sosyal yetkinlik beklentisi, değişkeninin gelişime açıklık kişilik özelliği üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular, beş faktör kişilik özelliğinden dışadönüklük ve gelişime açıklık kişilik özelliklerini anlamlı düzeyde yordayan değişkenin sosyal yetkinlik beklentisi; yumuşak başlılık kişilik özelliğini anlamlı düzeyde yordayan değişkenlerin sosyal yetkinlik, seçici soyutlama hatası ve kişiselleştirme hatası; özdenetim kişilik özelliğini anlamlı düzeyde yordayan değişkenlerin bilişsel esneklik, aşırı genelleme hatası ve kişiselleştirme hatası; nevrotizm kişilik özelliğini anlamlı düzeyde yordayan değişkenlerin bilişsel esneklik ve aşırı genelleme hatası olduğunu göstermektedir.

Dışadönüklük; sosyal, sevecen, arkadaş canlısı, konuşkan, girişken, iddialı ve dış dünyaya açık, baskın ve aktif, neşeli, konuşkan ve sosyal, hırslı olarak tanımlanmaktadır. Gelişime açıklık ise, analitik, meraklı, yaratıcı, bağımsız, geleneksel olmayan, kendine özgü, hayal gücü kuvvetli, ilgileri geniş, cesur, değişikliği seven, sanatsal düşünen, doğal, açık fikirli, hareketli, hür düşünceli, kültürlü, estetik bakış açısına sahip ve zeki özelliklerini kapsar (Tatar, vd, 2014). Sosyal yetkinlik bireyin diğerleriyle kurduğu ilişkiler yoluyla kazanılır (Di-Tomasso vd., 2002). Sosyal yetkinlik, bireyin farklı insanlarla ilişki kurmasında ona yardımcı olmaktadır. Dışadönük ve gelişime açık insanlar sosyal ilişkilere girmeye eğilimli insanlardır. Bu nedenle dışadönük ve gelişime açıklık kişilik özelliğine sahip insanların aynı zamanda sosyal yetkin olmaları beklenebilir. Yapılan bazı araştırmalarda sosyal yetkinlik inancının gelişime açık olma kişilik özelliğini öz-denetim üzerinden etkileyerek arttırdığı vurgulanmaktadır (Caprara, vd, 2011).

Yumuşakbaşlılık; dürüstlük, başkalarını düşünme, cömertlik, kibarlık, hoşgörülülük, fedakarlık, uyumluluk, itaatlilik, merhametlilik, alçak gönüllülüktür (McCrae ve Costa, 1987). İyilik hali ve olumlu kişilerarası ilişkilerin oluşmasında algılanan yetkinlik inancının etkili olduğunu gösteren araştırmalar yapılmıştır (Caprara, vd, 2010). Özellikle sosyal yetkinlik, kişilerarası ilişkilerde yaşanan yumuşakbaşlılık kişilik özelliğini oluşturmada etkili olmaktadır. Ayrıca yumuşakbaşlılık empati kurmada da etkili bir kişilik özelliği olarak tespit edilmiştir (Caprara, vd, 2012). Sava (2009) kişinin yumuşakbaşlılık özelliğinin zayıflamasıyla kişilerarası ilişkilerinde daha çok çatışma çıktığını belirterek, bunun nedenini kişinin yetkinlik inancının azalmasına bağlamaktadır. Sosyal yetkin insanlar diğerleriyle kolay empati kurabilmektedirler. Yumuşak başlılık kişilik özelliğine sahip bireylerin kibar, hoşgörülü, uyumlu olmaları aynı zamanda sosyal yetkin olmalarına da sebep vermiş

olabilir. Bu araştırma sonucunda yumuşakbaşlılık ve seçici soyutlama arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Bilişsel hatalar ve yumuşakbaşlılık kişilik özelliği arasında ilişki olduğunu gösteren araştırma bulguları bulunmaktadır. Sava (2009) yumuşakbaşlılık ile bilişsel hatalar arasında negatif bir ilişki olduğu belirtmektedir. Seçici soyutlama yaşanan olayların içinden birey için olumsuz sonuçlar doğuran olayların seçilmesidir. Oysa yumuşak başlı insanlar cömert, kibar, hoşgörülü, uyumlu ve alçak gönüllü kişilerdir. Bu özellikleri olumlu kişilik özellikleridir. Bu özelliklere sahip bireylerin, olumsuz düşüncelerden çok olumlu düşüncelere odaklanmalarının seçici soyutlama hatasını kullanmamalarına neden olmuş olabilir.

Öz-denetim; azimli, vicdanlı, sorumlu, düzenli, dakik, kurallara bağlı, başarı kazanma güdüsü olan, öz disiplinli, sabırlı, planlı, programlı, dikkatli, temiz, tutumlu, titiz, tedbirli ve çalışkan olma gibi özellikleri içerir (McCrae ve Costa, 1987). Martin ve Anderson (1998) bilişsel esneklik ile kavgacı olmama ve toleranslı olma arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtirken, sözel saldırganlık ile arasında negatif bir ilişki gösterdiğini vurgulamaktadırlar. Özdenetimli insanların tedbirli, planlı, dikkatli olmalarının onların daha fazla bilişsel esnek olmalarına neden olmuş olabilir. Çünkü bilişsel esnek insanlarda herhangi bir davranışta bulunmadan önce olabildiğince neden ve sonuçlar hakkında geniş bir görüş oluştururlar. Araştırmada özdenetim ile aşırı genelleme ve kişiselleştirme hataları arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Davies (2006) gerçektışı (irrasyonel) düşünceler ile öz-denetim boyutları arasında negatif bir ilişki tespit etmiştir. Bu bulgular bu araştırmada elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Kişiselleştirme kişinin olumsuz bir olayla karşılaştığında bunun kendisinden kaynaklandığını düşünmesidir. Aşırı genellemede tek bir veriden olumsuz bir sonuç çıkarmaktır. Özdenetimli kişilerin aynı zamanda bilişsel esnek bireyler olması hem kişiselleştirme hem de aşırı genelleme gibi az sayıda veriden sonuca gitme hatasını daha az yapmalarına neden olmuş olabilir.

Duygusal tutarsızlık; kaygılı, öfkeli, depresif, dürtüsel, kırılgan, endişeli, sıkılgan, kendine güvensiz ve sınırlı gibi özellikler içermektedir ve nörotik bir yapıya işaret etmektedir (McCrae ve Costa, 1987). Davies (2006), Sava (2009) ve Muris (2006) nevrozizm ile işlevsel olmayan şemalar ve irrasyonel inançlar arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmektedirler. Esnek olan birey kişiler arası ilişkilerde kendisini yeterli hissedebilir. Bilişsel esnek bireyler, atılgan, sorumluluk sahibi, ilgi gösteren ve yaşadıklarını anlamlandırabilen bireylerdir (Martin ve Anderson,1998). Martin ve Anderson'a göre (1998) bilişsel esnek bireyler, farklı durumlardaki iletişimlerde kendilerini güvende hissedebilir. Bilişsel esneklik kavgacı olmama ve toleranslı olma ile pozitif bir ilişki gösterirken, sözel saldırganlık ile negatif bir ilişki göstermektedir (Martin ve Anderson, 1998). Nevrotik bireylerin bakış açılarının dar olması bilişsel esneklik özelliklerinin zayıf olmasına neden olmuş olabilir. Bu durum aynı zamanda daha fazla bilişsel hata yapmalarına neden oluyor olabilir. Bu nedenle bu araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi nevrozik kişilerin çok çabuk olumsuz sonuçlara ulaşan düşünceler oluşturmalarına neden olmuş olabilir.

Sonuç olarak, dışadönüklük, yumuşakbaşlılık, ve gelişime açıklık kişilik özellikleri ile sosyal yetkinlik arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir. Bilişsel esneklik ile özdenetim kişilik özelliği arasında pozitif, nevrozizm ile negatif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte aşırı genelleme hatasının özdenetim ve nevrozizm kişilik özelliklerine sahip kişiler tarafından daha çok kullanıldığı, özdenetim kişilik özelliğine sahip kişilerin ve yumuşakbaşlılık kişilik özelliğine sahip kişilerin aynı zamanda kişiselleştirme hatalarını da kullandıkları saptanmıştır. Sadece yumuşakbaşlılık kişilik özelliğine sahip bireylerin seçici soyutlama hatasını yaptıkları da belirlenmiştir. Genel olarak bakıldığında dışadönüklük, yumuşak başlılık, özdenetim ve gelişime açıklık kişilik özelliklerine sahip bireylerin bilişsel hataları daha az kullandıkları buna karşın daha çok bilişsel esnek oldukları aynı zamanda daha sosyal yetkin oldukları görülmektedir. Nevrotizm kişilik özelliğine sahip bireylerin daha az bilişsel esnek oldukları ve sosyal yetkinlik düzeylerinin düşük olduğu ve diğer kişilik özelliklerine sahip bireylere oranla daha fazla bilişsel hata yaptıkları saptanmıştır. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda daha fazla sayıda örnekleme ulaşılması uygun olacaktır. Bu araştırmada ele alınmayan farklı bilişsel hatalara da bakmakta fayda vardır. Her bir kişilik özelliği ile ilgili daha derinlemesine araştırmalar yapılması uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akkapulu, E. (2005). *Ergenin sosyal yetkinlik beklentisini yordayan bazı değişkenler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Aydın, A. (2010). Ergenlerde sosyal anksiyete belirtilerini azaltmaya yönelik bilişsel-davranışçı bir müdahale programının etkililiğinin değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21 (1), 25-36.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy. Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84,191-215.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall Inc. 415-416.
- Bandura, A., Barbaranelli, C., Cappara, G. V., ve Pastorelli, C. (1996). Multifaceted impact of self-efficacy belief on academic functioning. *Child Development*, 67, 1206-1222.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. U.S.A.: W.H. Freeman and Company.
- Bandura, A., Pastorelli, C., Barbaranelli, C., ve Caprara, G.V. (1999). Self-efficacy pathways to childhood depression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 258-269.
- Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G.V., ve Pastorelli, C. (2001). Self-efficacy beliefs as shapers of children's aspirations and career trajectories. *Child Development*, 72, 187-206.
- Bandura, A., Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Gerbino, M., ve Pastorelli, C. (2003). Impact of affective self-regulatory efficacy on diverse sphere of functioning. *Child Development*, 74, 1-14.
- Beck, A.T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. New York: International Universities Pres.
- Bilgin, M. (1999). Ergenlere yönelik sosyal yetkinlik beklentisi ölçeği geliştirme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 12, 7-15.
- Bilgin, M. (2009). Developing a Cognitive Flexibility Scale: Validity and Reliability Studies. *Social Personality and Behavior*, 37, 4-10
- Blau, S., ve Fuller, J. R. (2006). Rational-emotive disputing and the Five-factor model: Personality dimensions of the Ellis emotional efficiency inventory. *Journal of Rational-Emotive and Cognitive Behavior Therapy*, 24 (2), 87-100.
- Bretherton, I., Golby., ve Cho, E. (1997). *Attachment and the transmission of values*. In J.E.Grusec & L., Kuczyski (Ed.), Parenting and children's internalization of values (pp. 103-134). New York: Wiley.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Caprara, G. V., Scabini, E., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., Regalia, C., ve Bandura, A. (1999). Autoefficacia percepita emotiva e interpersonale e buon funzionamento sociale [Perceived emotional and interpersonal self efficacy and psychosocial well-being]. *Giornale Italiano di Psicologia*, 26, 769-789.
- Caprara, G.V., Regalia, C., ve Bandura, A. (2002). Longitudinal impact of perceived self-regulatory efficacy on violent conduct. *European Psychologist*, 7, 63-69.
- Caprara, G. V., Steca, P., Cervone, D., ve Artisticco, D. (2003). The contribution of self-efficacy beliefs to dispositional shyness: On social-cognitive systems and the development of personality dispositions. *Journal of Personality*, 71, 6, 943-970.
- Caprara, G. V., Alessandri, G., ve Barbaranelli, C. (2010). Optimal functioning: The contribution of self-efficacy beliefs to positive orientation. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 79, 328-330.
- Caprara, G. V., Vecchione, M., Alessandri, G., Gerbino, M., ve Barbaranelli, C. (2011). The contribution of personality traits and self-efficacy beliefs to academic achievement: A longitudinal study. *British Journal of Educational Psychology*, 81, 78-96.
- Caprara, G. V., Alessandri, G., ve Eisenberg, N. (2012). Prosociality: The contribution of traits, values, and self-efficacy beliefs. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102, 1289-1303.

- Caprara, G., Vecchione, M., Barbaranelli, C., ve Alessandri, G. (2013). Emotional stability and affective self-regulatory efficacy beliefs: Proofs of integration between trait theory and social cognitive theory. *European Journal of Personality*, 27, 145-154.
- Carver, C., Johnson, S.L., McCullough, M. E., Forster, D. E. ve Joormann, J. (2014). Adulthood personality correlates of childhood adversity. *Frontiers in Psychology*, 5,1-8.
- Connoly, J. (1989). Social self-efficacy in adolescence; Relations with self-concept, social adjustment, and mental health. *Canadian Journal of Behavior Science Review*, 21, 3, 258-269.
- Corcoran, K, O., ve Mallinckrodt, B. (2000). Adult attachment, self-efficacy, perspective taking, and conflict resolution. *Journal of Counseling & Development*, 78, 4, 473-484.
- Davies, M.F. (2006). Irrational beliefs and unconditional self-acceptance. I. Correlational evidence linking two key features of REBT. *Journal Of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy*, 24 (2), 113-124.
- De Wolff, J., ve IJzendoorn, M. H. (1997). Sensitivity and attachment: A meta-analysis on parental antecedents of infant attachment. *Child Development*, 68, 571-591.
- Di Tommaso, E., Brannen-McNulty, C., Ross, L., ve Burges, M. (2002). Attachment styles, social skills and loneliness in young adults. *Personality and Individual Differences*, 35,2, 303-312.
- Doyle, A.B., Markiewicz, D., ve Hardy, C. (1994). Mother's and children's freindship: Intergenerational associations. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 363-377.
- Gresham, F. M. (1984). Social skills and self-efficacy for expectional children. *Exceptional Children*, 51, 3, 253-261.
- Homel, R., Burns, A., ve Goodnow, J. (1987). Parental social Networks and child development. *Journal of Social and Personal Relationships*, 4, 159-177.
- Isabella, R A. (1993). Origins of attachment: Maternal interactive behavior across the first year. *Child Development*, 64, 605-621.
- John, O. P., Donahue, E. M., ve Kentle, R. L. (1991). *The Big Five Inventory-Versions 4a and 54*. Berkley, CA: University of California. Berkley, Institute of Personality and Social Research.
- John, O. P., Naumann, L. P., ve Soto, C. J. (2008). Paradigm shift to the integrative Big-Five trait taxonomy: History, measurement, and conceptual issues. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp.114–158). New York, NY: Guilford Press.
- Leitenberg, H., Yost, L. W., ve Carroll-Wilson M. (1986). Negative cognitive errors in children: Questionnaire development, normative data, and comparisons between with and with-out self-reported symptoms of depression, low self-esteem, and evaluation anxiety. *Journal of Consult Clinical Pyschology*, 55 (4), 528-536.
- Martin, M. M., ve Rubin, R. B. (1994). Development of a communication flexibility scale. *Southern Communication Journal*, 59, 171-178.
- Martin, M. M., ve Rubin, R. B. (1995). A new measure of cognitive flexibility. *Psychological Reports*, 76, 623-626.
- Martin, M. M., ve Anderson, C.M. (1996). Communication traits: A cross-generational investigation. *Communication Research Reports*, 13, 58-67.
- Martin, M. M., ve Anderson, C. M. (1998). The cognitive Flexibility Scale: Three validity studies. *Communication Reports*, 11, 1-9.
- Martin, M.M., Anderson, C. M., ve Thweatt, K. S. (1998). Aggressive communication traits and their relationship with the cognitive flexibility scale and the communication flexibility scale. *Journal of Social Behavior and Personality*, 13, 3, 34-45.
- McCrae, R.R., ve Costa, P. T., (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and social Psychology*, 52 (1), 81- 90.

- McCrae, R. R., ve Costa, P. T. (2008). The five-factor theory of personality. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (3rd ed., pp. 159–181). New York: Guilford.
- Melby, J.N., Conger, R.D., Conger, J.K., ve Lorenz, F.Q. (1993). Effects of parental behavior on tobacco use by young male adolescents. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 439-454.
- Muris, P. (2006). Maladaptive schemas in non-clinical adolescents: Relations to perceived parental rearing behaviors, Big Five personality factors, and psychopathological symptoms. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 13, 405-413.
- Rice, K.G., FitzGerald, D.P., Whaley, T.J., ve Gibbs, C.L. (1995). Cross-sectional and longitudinal examination of attachment, separation-individuation and college student adjustment. *Journal of Counseling and Development*, 73, 463-474.
- Robin, A.L., ve Foster, S.L. (1989). *Negotiating parent-adolescent conflict: A behavioral family systems approach*. New York: Guilford Press.
- Sharabany, R. (1994). Intimate friendship scale: Conceptual underpinnings, psychometric properties and construct validity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 449-469.
- Sava, F. A. (2009). Maladaptive schemas, irrational beliefs, and their relationship with the five-factor personality model. *Journal of Cognitive and Behavioral Psychotherapies*, 9 (2), september, 135-147.
- Somer, O., Korkmaz, M., ve Tatar, A. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Steinberg, L., Darling, N., Fletcher, A., Brown, B., ve Dornbusch, M. (1995). *Authoritative parenting and adolescent adjustment: An ecological journey*. In P. Moen, G. H. Elder, Jr, & K. Luscher (Ed.), *Examining lives in context: Perspectives on the ecology of human development* (pp. 423-466). Washington, DC: APA.
- Stevenson-Hindle, J., ve Shouldice, A. (1995). Maternal interactions and self-reports related to attachment classifications at 4.5 years. *Child Development*, 66, 583-596.
- Tatar, A., Bildik, T., Saltukoğlu, G., ve Dinçel, M. G. (2014). Klinik olmayan örneklerden beş faktör kişilik envanteri belirti tarama amaçlı kullanılabilir mi?: Ön çalışma. *FSM İlimi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 4 (güz), 181-199.
- Vincent-Roehling, P., ve Robin, A.L. (1986). Development and validation of the family beliefs inventory: A measure of unrealistic beliefs among parents and adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54, 693-697.

Extended English Abstract

Introduction

Research in recent years, It is seen that with the widely used social cognitive theory and personality theory. According to the theory of personality, personality helps reveal an individual's potential. They accept as reflects the basic trend the organization of feeling, behavior and thinking (McCrae and Costa, 2008). Personality traits are sustained potential susceptibility that reveal a person's actions alarming (Caprara, Vecchione, Barbaranelli and Alessandri, 2013).

One of the prominent personality theory is the five-factor personality theory in recent years. The five-factor personality theory called big five, an attitude of non-classified as properties widest personality, Extroversion, agreeableness, Conscientiousness, emotional stability/Neuroticism, and Openness to Experience there is a large consensus (John Naumann and Soto, 2008).

Five factor personality theory and research related to cognitive errors have been made. Davies (2006) unreal (irrational) thoughts inconsistent with the emotional and self-regulation size between positive and a negative relationship between openness has identified the development. Also Sava (2009) emotional instability (Neuritizm) with peacefulness between negative and irrational beliefs among the non-functional schemes indicate that there is a positive relationship. Muris (2006) emphasizes that it is a positive relationship between dysfunctional schemas with emotional instability.

Research has been conducted that is effective perceived competence in the development of relations between faith and well-being becomes positive people (Bandura, Caprara, Barbaranelli, Gerbino and Patorell, 2003; Caprara Alessandra and Barbaranelli, 2010; Caprara, Scab the Barbaranelli, Patorell of Regalia and Bandura, 1999; Caprara, Steca, Cervone and Artistico, 2003). Especially emotional and interpersonal skills is effective in creating the agreeableness trait experienced in interpersonal relations. It has also been identified as an effective agreeableness trait in empathy (Caprara, Alessandra and Eisenberg, 2012). In some other research, the personality trait of Openness competence belief is stated that increase self-control (Caprara, Vecchione, Alessandri, Gerbino and Barbaranelli, 2011).

Flexible individual feels enough interpersonal relationship. Cognitive flexible individuals who are able to make sense of their experiences and enterprising, responsible, interested (Martin and Anderson, 1994, 1996, 1998). According to Anderson and Martin (1998) cognitive flexible individuals feel confident in communication in different situations. Cognitive flexibility to be contentious and shows a positive association with being tolerant. Cognitive flexibility to be showed a positive association with being tolerant and not to be combative, however, shows a negative correlation with verbal aggression (Martin and Anderson, 1998). The parents of the child to be a positive relationship has been reflected in positive relationships with peers of the individual (Homel, Burns and Goodnow, 1987; Doyle, Markiewiez and Hardy, 1994; Sharabany, 1994).

Method

Research is a descriptive study in a multiple regression analysis model. This research model, the dependent variable is associated with two or more independent variables (the predictor variables) based on the type of analysis for estimating a dependent variable. Multiple regression analysis, predictive variables by addicted to the interpretation of the total variance of variables, explained variance statistically meaningful, predictive variables statistically gives the opportunity to comment on the direction of the relationship between significance and the predictor variables and the dependent variable (Büyüköztürk, 2002).

Participant

In this research, participated in 7th and 8th grade students and high school students in a total of 441. 264 girl students surveyed (59.9%) were male and 177 (40.1%). When the distribution of students according to their grade level; 53 (12.0%) of grade 7 students; 74 (16.8%) of 8th grade students; 100 (22.7%) 9th grade students; 78 (17.7%) students in 10th grade; 70 (15.9%) Grade 11 students; 66 (15.0%) are 12th grade students.

Finding

The findings obtained in this research, social self-efficacy is significantly predicted extraversion and openness to experiences trait of the five factors personality traits; social self-efficacy, selective abstraction errors and personalization errors are significant predicted agreeableness trait. Cognitive flexibility, overgeneralization errors and personalization errors are significant predicted self-control trait. Cognitive flexibility and overgeneralization errors are significant predicted of neuroticism trait.

Conclusion

As a result, it seems that to be a positive relationship between social self-efficacy and extraversion, agreeableness, and openness to experiences personality traits. It was determined that to be a positive relationship between self-control personality traits and cognitive flexibility, and a negative relationship cognitive flexibility with neuroticism. However, over-generalization error the more commonly used by people with self-control and neuroticism personality traits. self-control and agreeableness of the personality traits who they were using at the same time personalization errors. Only, it is determined that the error made selective abstraction of individuals with agreeableness trait. Overall, extraversion, agreeableness, self-control and openness to experiences personality traits that individuals with cognitive flexibility is however much they use less cognitive errors also appear to be more social self-efficacy. They are individuals with the personality trait neuroticism are less flexible cognitive and social skills levels compared to individuals with other personality traits that are found to be low do more cognitive errors.